

Uztura padomes sēde

Protokols Nr.20

Rīgā

2019.gada 16.oktobrī

Sanāksme notiek: Veselības ministrijā, Brīvības ielā 72

Sanāksmes sākums: plkst.10:00

Sanāksmi vada:

I.Viņķele – veselības ministre, Uztura padomes priekšsēdētāja

Sanāksmē piedalās:

B.Baškere, I.Beitāne, A.Dūdiņš, I.Dzīvīte-Krišāne, I.Jākobsone, S.Līviņa, Z.Matuzale, L.Meija, I.Rudzīte, I.Straume, L.Turnere.

Uzaicinātie:

Garanča Ieva - Slimību profilakses un kontroles centra projektu koordinētāja;

Evardsona Gunta - Zemkopības ministrijas Veterinārā un pārtikas departamenta Pārtikas drošuma un higiēnas nodaļas vadītāja vietniece;

Kovaļevs Vladlens - Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameras Pārtikas komitejas pārstāvis;

Sure Ināra - Latvijas Pārtikas uzņēmumu federācijas padomes priekšsēdētāja.

Sanāksmi protokolē:

L.Piķele – Veselības ministrijas Sabiedrības veselības departamenta Veselības veicināšanas un atkarību profilakses nodaļas vecākā eksperte.

Darba kārtība:

1. Ievads. Darba kārtības apstiprināšana (veselības ministre, Uztura padomes priekšsēdētāja I.Viņķele).
2. Sabalansētas veģetārās ēdienkartes pirmsskolas izglītības iestāžu un vispārējo izglītības iestāžu 1.-4. klašu izglītojamiem.
3. Dalība Eiropas Komisijas līdzfinansētajā vienotajā rīcībā par izvērtētu labās prakses pārņemšanu, lai pielāgotu pārtikas produktu uzturvielu profilēšanas modeli uz bērniem vērsta mārketinga un reklāmas ierobežošanai.
4. Diskusija par iespējām turpināt pārtikas produktu sastāva uzlabošanu, lai mazinātu pārmērīgu tauku, cukura un sāls daudzumu pārtikas produktos .
5. Dažādi. Informācija par līdz šim paveikto, izstrādājot ieteikumus pacientiem ar hroniskām slimībām.

1.Ievads. Darba kārtības apstiprināšana.

Sēdi atklāj veselības ministre, Uztura padomes priekšsēdētāja Ilze Viņķele. Iepazīstina ar Uztura padomes sēdes darba kārtību un jautā, vai Uztura padomes locekļiem ir iebildumi vai priekšlikumi par darba kārtībā iekļautajiem jautājumiem.

Uztura padomes locekļiem iebildumu vai komentāru par darba kārtību nav un darba kārtība tiek apstiprināta.

2. Sabalansētas veģetārās ēdienkartes pirmsskolas izglītības iestāžu un vispārējo izglītības iestāžu 1.-4. klašu izglītojamiem (ziņo Slimību profilakses un kontroles centrs (turpmāk - SPKC)).

S. Straume - informē par veģetārajām parauga ēdienkartēm, kas ir izstrādātas sadarbībā ar uztura speciālisti G.Bīlandi. Šādas veģetārās parauga ēdienkartes sniegs atbalstu pirmsskolas izglītības iestādēm un vispārējām izglītības iestādēm 1.-4.klašu skolēnu ēdienkaršu izstrādei. Norāda, ka ēdienkartē ir iekļauti veselīgi, sabalansēti un mūsdienīgi ēdieni, kuri atbilst normatīvo aktu prasībām par uztura normām, kā arī iekļaujas valsts piešķirtā finansējuma apmērā izglītojamo ēdināšanai. Ēdienkartēs ir ņemta vērā produktu sezonālitate, tāpēc ir sastādītas veģetārās parauga ēdienkartes divām nedēļām rudens un pavasara mēnešiem. Veģetārās parauga ēdienkartes ir pieejamas SPKC mājaslapā sadaļā “Veselīgs uzturs”. Vienlaikus informē, ka šobrīd tiek strādāts pie visēdāju ēdienkaršu paraugiem pirmsskolām.

Uztura padomes locekļi pieņem zināšanai informāciju par SPKC izstrādātās veģetārās parauga ēdienkartes.

3. Dalība Eiropas Komisijas līdzfinansētajā vienotajā rīcībā par izvērtētu labās prakses pārņemšanu, lai pielāgotu pārtikas produktu uzturvielu profilēšanas modeli uz bērniem vērsta mārketinga un reklāmas ierobežošanai (ziņo SPKC).

I.Garanča – informē, ka SPKC plāno iesaistīties Eiropas Komisijas (turpmāk – EK) līdzfinansētajā vienotajā rīcībā par izvērtētu labās prakses pārņemšanu no Īrijas un Portugāles, lai pielāgotu pārtikas produktu uzturvielu profilēšanas modeli uz bērniem vērsta mārketinga un reklāmas ierobežošanai. Projekts “BestReMaP” paredz nodrošināt kopīgu un saskaņotu pieeju pārtikas produktu ar augstu tauku, sāls un cukura daudzumu mārketinga, kas ir vērsts uz bērniem, ierobežošanai. Tāpat projektā paredzēts izstrādāt instrumentus, lai uzraudzītu neatbilstošu uz bērniem vērstu reklāmu. Latvijai ir četri obligāti veicamie uzdevumi, tostarp izveidot starpnozaru darba grupu, lai pārrunātu darbības virzienus pārtikas produktu ar augstu tauku, sāls un cukura daudzumu mārketinga ierobežošanai, kas ir vērsts uz bērniem. Tāpat tiek paredzēts vienoties par līdzīgu Audiovizuālo mediju pakalpojumu direktīvas (turpmāk – AMPD) pārņemšanu dalībvalstīs, izveidojot vienošanās protokolus par neveselīgu pārtikas produktu mārketinga ierobežošanu. Vienlaikus Latvija kopā ar citām valstīm pārņems vienotu Pasaules Veselības organizācijas (turpmāk – PVO) uzturvielu profilēšanas modeli, lai izstrādātu kritērijus pārtikas produktu diferencēšanai. Noslēgumā dalībvalstis izstrādās vienotu digitālā mārketinga novērtēšanas protokolu un neveselīgu pārtikas produktu monitorēšanas rīkus bērnu un jauniešu mērķauditorijai.

I.Viņķele – norāda, ka paredzētais projekta laiks ir salīdzinoši īss. Tāpēc vērš uzmanību, ka Veselības ministrijai būtu ātrāk jātiekas ar Kultūras ministrijas pārstāvjiem, lai vienotos par turpmākajiem soļiem AMPD pārņemšanā.

I.Dzīvīte-Krišāne – norāda, ka būtu svarīgi ierobežot uz bērniem vērstu mārketingu līdz 18 gadiem. Neveselīgi uztura paradumi var ietekmēt bērnu svara pieaugumu, kā arī neveicina veselīgus uztura paradumus nākotnē.

I.Viņķele - piekrīt paustajam viedoklim un norāda, ka būtu jāizvērtē iespēja ierobežot neveselīgu pārtikas produktu mārketingu ne tikai 12-gadīgiem bērniem, bet arī vecākiem bērniem, piemēram, līdz 18 gadiem.

I.Šure – jautā, vai labās prakses īstenotāji – Īrija un Portugāle - ir apkopējuši rezultātus ar veikto pasākumu ietekmi uz bērniem, tostarp, vai ir uzlabojušies sabiedrības veselības rādītāji?

L.Piķele – informē, ka dalībvalstis projektam varēja iesniegt tikai validētu un rezultatīvu labās prakses piemēru. Tādējādi EK nodrošināja, ka dalībvalstīs tiks ieviestas tikai pārbaudīti labās prakses piemēri un ar pozitīviem rezultātiem.

I.Viņķele – norāda, ka, ieviešot labās prakses piemēru, jābūt gataviem sniegt informāciju pārtikas ražotājiem par bērnu veselības rādītāju izmaiņām pēc ieviestajām intervencēm.

I.Dzīvīte-Krišāne – strādājot ar bērniem un bērnu vecākiem jākonstatē, ka kopumā nav pietiekamu zināšanu par veselīgu uzturu. Tāpēc būtu svarīgi bērnus un bērnu vecākus regulāri izglītot par veselīga uztura paradumiem.

B.Baškere - pārejot uz kompetenču pieeju izglītības iestādēs, daudzi jautājumi, tostarp par uzturu, tiks integrēti mācību procesā. Attiecībā uz vecāku izglītošanu izglītības iestādēs atzīmē, ka vecākus ir gūti izglītot, tomēr atsevišķos gadījumos informatīvie pasākumi vecāku sapulcēs tiek veikti. Vienlaikus informē, ka šobrīd strādā pie jauno pedagogu izglītības programmām, kur varētu izpētīt, vai veselības jautājumi tiek pietiekami iekļauti.

Uztura padomes locekļi vienojās, ka Izglītības un zinātnes ministrija nosūtīs Veselības ministrijai mācību priekšmetu programmu paraugus, lai izvērtētu, vai tajos ir pietiekami atspoguļoti jautājumi par veselīgu uzturu. Vienlaikus vienojas, ka būtu nepieciešams tikties ar Kultūras ministriju saistībā ar AMPD pārņemšanu, lai izrunātu par turpmāk veicamajiem soļiem uz bērniem vērsta mārketinga ierobežošanai.

4. Diskusija par iespējām turpināt pārtikas produktu sastāva uzlabošanu, lai mazinātu pārmērīgu tauku, cukura un sāls daudzumu pārtikas produktos (ziņo VM).

L.Piķele – informē par PVO un EK uzsāktajām aktivitātēm pārtikas produktu ar augstu sāls, cukura un tauku daudzumu uzlabošanai jeb reformulācijai. Vienlaikus informēja par labās prakses piemēriem Latvijā, kad pēc ražotāju iniciatīvas, normatīvo aktu prasībām vai Veselības ministrijas organizētajos semināros diskutēto, tika uzlabots atsevišķu pārtikas produktu sastāvs. Pamatojoties uz PVO un EK rekomendācijām, kā arī atsevišķu citu valstu pieredzi pārtikas produktu sastāva uzlabošanā, tika prezentēti priekšlikumi pārtikas produktu sastāva uzlabošanai, tostarp brīvprātīgas pieejas izveide, parakstot sadarbības memorandu vai iesaistoties brīvprātīgās marķēšanas shēmā, vai papildinot normatīvo regulējumu ar papildu kvalitātes prasībām pārtikas produktiem, piemēram, papildinot nacionālās pārtikas kvalitātes shēmu.

L. Meija – norāda, ka ir nepieciešams stiprināt sadarbību ar pārtikas ražotājiem, lai veiktā pārtikas produktu reformulācija ir ar pozitīvu ietekmi uz sabiedrības veselību, piemēram, lai produktos glikoze netiktu aizvietota ar fruktozi.

I.Šure – norāda, ka pārtikas produktu ražotāji līdz šim ir veikuši pārtikas produktu reformulāciju, piemēram, uzlabojuši maizes kvalitāti. Izsaka priekšlikumu, ka pārtikas ražotāji var apkopot labās prakses piemērus Latvijā, kā arī izskatīt iespēju pārskatīt līdz šim nacionālajā pārtikas kvalitātes shēmā iekļautās prasības.

V.Kovaļevs - izsaka viedokli, ka pārtikas ražotāji varētu atbalstīt sadarbības memorandu, pamatojoties uz uzņēmumu nākotnes investīciju plāniem pārtikas produktu sastāva uzlabošanā, ņemot vērā, ka produktu reformulācija prasa lielus ieguldījumus.

I.Viņķele – uzskata, ka būtu nepieciešams atsevišķi tikties ar pārtikas ražotājiem, Zemkopības ministrijas pārstāvjiem, uztura speciālistiem un vienoties par sasniedzamajiem mērķiem, pieeju mērķa sasniegšanai, kā arī turpmāk veicamajiem soļiem. Vienlaikus vērš uzmanību, ka sadarbība ar pārtikas ražotājiem ir iespēja vienoties par brīvprātības principiem, lai turpinātu pārtikas produktu sastāva uzlabošanu.

Uztura padomes locekļi vienojās, ka būtu nepieciešams organizēt atsevišķu tikšanos ar sadarbības partneriem, lai diskutētu par brīvprātīgu pieeju pārtikas produktu sastāva uzlabošanai, piemēram, parakstot sadarbības memorandu.

5. Dažādi. Informācija par līdz šim paveikto, izstrādājot ieteikumus pacientiem ar hroniskām slimībām (ziņo dr. L.Meija).

L.Meija – informē par izstrādātajiem ieteikumu projektiem pacientiem ar hroniskām slimībām: gastroezofageālā refluksa jeb atviļņa slimību gadījumā, zarnu divertikulozes gadījumā, pēc taisnās zarnas operācijas un iekaisīgo zarnu slimību gadījumā. Tiek plānots tuvākajā laikā pabeigt ieteikumu izstrādi arī citu gastroenteroloģisku slimību gadījumā. Vienlaikus vērš uzmanību, ka veselīga uztura ieteikumi pacientiem ar hroniskām slimībām ir nozīmīgi un var uzlabot to veselības stāvokli un dzīves kvalitāti. Vienlaikus vērš uzmanību, ka būtu nepieciešams aktualizēt jautājumu par valsts finansējuma novirzīšanu uztura speciālistu konsultācijām pacientiem ar noteiktām hroniskām slimībām. Tāpat nepieciešams virzīt jautājumu par finansējuma novirzīšanu atbilstošas enterālās un parenterālās barošanas nodrošināšanai pieaugušajiem.

I.Dzīvīte-Krišāne – norāda, ka Bērnu klīniskās universitātes slimnīcā pediatri bieži raksta uztura rekomendācijas bērniem ar cukura diabētu u.c. vielmaiņu slimībām, lai tās varētu iesniegt izglītības iestādēs speciāla uztura saņemšanai. Vērš uzmanību, ka ne tikai pieaugušajiem netiek apmaksātas uztura speciālista konsultācijas, bet arī bērniem ar hroniskām slimībām, izņemot retās slimības un tos, kuri ir iesaistījušies aptaukošanās programmā.

S.Līviņa norāda, ka jau iepriekš ir bijušas diskusijas ar dietologiem, uztura speciālistiem un Nacionālo veselības dienestu par valsts apmaksātu uztura speciālistu konsultāciju ieviešanu. Šis jautājums tika aktualizēts, bet būtu vēl nepieciešams apkopot informāciju par papildu nepieciešamā finansējuma apmēru. Attiecībā uz parenterālās un enterālās barošanas nodrošināšanu pacientiem norāda, ka Nacionālas veselības dienests jau ir veicis nepieciešamā finansējuma aprēķinu un šī iniciatīva ir pieteikta jaunajās politikas iniciatīvās.

Uztura padomes locekļi vienojās, ka nākamās uztura ieteikumus varētu izstrādāt pacientiem, tostarp bērniem, ar cukura diabētu un celiakiju, tādējādi atvieglot ikdienas rekomendāciju rakstīšanu ārstniecības personām. Tāpat vienojas, ka nepieciešams aktualizēt jautājumu par valsts apmaksāta uztura speciālista konsultācijas nodrošināšanu bērniem un pieaugušajiem ar hroniskām slimībām.

I.Viņķele pateicas par sniegtajiem viedokļiem Uztura padomes locekļiem un par līdz šim paveikto veselīga uztura jomā.

Pielikumā:

1. Slimību profilakses un kontroles centra projektu koordinatores Ievas Garančas prezentācija "Dalība EK vienotās rīcības plānā par labo prakšu pārņemšanu "Pārtikas produktu mārketinga un reklāmas ierobežošana bērnu mērķauditorijai""
2. Veselības ministrijas Sabiedrības veselības departamenta Veselības veicināšanas un atkarību profilakses nodaļas vecākās ekspertes Lāsma Piķeles prezentācija "Pārtikas produktu sastāva uzlabošana jeb reformulācija"
3. Rīgas Stradiņa universitātes Sporta un uztura katedras asoc. prof. Lailas Meijas prezentācija "Uztura rekomendācijas pacientiem".

Uztura padomes priekšsēdētāja

I.Viņķele

Sekretariāts

L.Piķele

